

4. Projektování výuky tělesné výchovy na základních a středních školách

Mgr. Jiří Sliacky, Ph.D.

Katedra pedagogiky sportu

„Cíle vzdělávání musí být odvozovány jak z individuálních, tak i společenských potřeb. Vzdělávání se nevztahuje jen k vědě a poznávání, tedy k rozvíjení rozumových schopností, ale i k osvojování si sociálních a dalších dovedností, duchovních, morálních a estetických hodnot a žádoucích vztahů k ostatním lidem i ke společnosti jako celku, k emocionálnímu a volnímu rozvoji, v neposlední řadě pak ke schopnosti uplatnit se v měnících se podmínkách zaměstnanosti a tím i trhu práce.“

(Národní program rozvoje vzdělávání, 2001)

Změny ve vzdělávání po roce 1989

- do roku 1989 je vzdělávání v ČSSR vnímáno jako direktivní, unifikované, výhradně centrálně řízené
- ekonomické, sociální a kulturní změny po roce 1989 přinášejí i společenskou potřebu změn v oblasti vzdělávání
- tyto změny pak vedly k procesu tzv. transformace českého školství
- počátky transformace (90. léta 20. stol.) nebyly jednoduché, nepromyšlenost dlouhodobé perspektivy, snížení statutu učitele, v období ekonomické recese výrazné snížení rozpočtů, úsporná opatření, snižování úvazků, propouštění kvalifikovaných učitelů
- naproti tomu probíhala reforma školního života, hledaly se nové metody, přizpůsobovaly se vzdělávací obsahy, rozvíjely se alternativy (Waldorfské školy, Montessori školy...)
- školství se také více diverzifikovalo, vznikají školy církevní a soukromé, k dispozici je vícero vzdělávacích programů (Obecná a Občanská škola, Základní škola, Národní škola)

Základní transformační materiály

- *Budoucnost vzdělávání a školství v obnovené demokratické společnosti a ve sjednocující se Evropě (Kotásek et al., 1991)*
 - zdůrazňování nutnosti demokratizace a humanizace školství
 - východisko spatřováno v dlouhodobém vývoji, umožňujícím postupnou přeměnu a zachování kontinuity práce učitelů
 - v kurikulu požadována možnost volby, centrální torba plánů a osnov považována za nepřijatelnou, ale podporována nebyla ani naprostá volnost
- *Svoboda ve vzdělávání a česká škola (NEMES, 1991)*
 - celková analýza vzdělávacího systému v ČSFR
 - návrhy na transformaci hlavních oblastí vzdělávacího systému
 - požadavky na změnu legislativy
 - kritika jednotných osnov a metodických postupů (chybí prostor pro individualizaci)
 - pozornost věnována i nutnosti změny klimatu školy

Základní transformační materiály

- *Program transformace vzdělávací soustavy (MŠMT, 1992)*
 - *dokument potvrdil nutnost zásadních změn v českém školství, které nelze vykonat jednorázově, transformace musí být kontinuální*
 - *připustil, že obsah a postup transformace by měl projít veřejnou diskusí*
- *Otevřenost, rozmanitost a kvalita – Zásady rozvoje české vzdělávací soustavy (1994)*
 - *shrnutí předchozích koncepcí*
 - *požadavek na vytvoření reálného politického programu dalšího rozvoje školství*
- *Kvalita a odpovědnost – Program rozvoje vzdělávací soustavy České republiky (1994)*
 - *ucelená představa o vývoji vzdělávací soustavy ČR*
 - *určitý předěl mezi první a druhou etapou transformace*

Základní transformační materiály

- *Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice (1999)*
 - dokument vycházel z programového prohlášení vlády a konkretizoval jeho hlavní záměry v oblasti vzdělávání
 - v oblasti kurikulárních dokumentů je zakotveno zavedení **rámcových vzdělávacích programů** a vymezení klíčových kompetencí
 - předpokládal se vznik **školních vzdělávacích programů**
- *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha (2001)*
 - *stanoveny hlavní strategické linie vzdělávací politiky*
 - *vymezuje zavedení systému více úrovní vzdělávacích programů (RVP, ŠVP)*

Citace jednotlivých dokumentů – Fialová, Flemr, Marádová, Mužík, 2014, s. 12 – 17

Stručný obsah reformy českého školství

Vnější část reformy

- strukturální změny školského systému (změny v členění a délce vzdělávacích cyklů, v kontinuitě a prostupnosti uvnitř školského systému)
- změny v řízení školství
- změny ve financování školství
- změny v legislativním zakotvení jednotlivých složek vzdělávací soustavy v právních normách

Vnitřní část reformy

- změny v koncepci vzdělání a školy
- změny v náplni učiva
- změny v pojetí vyučovacího procesu (pojetí žáka, komunikace, širší vztah k sociálnímu prostředí, formy a metody práce, klima vzdělávání...)

(Fialová, 2010, s. 19)

Klíčové priority vzdělávací politiky ČR

- snižování nerovnosti ve vzdělávání
- podpora kvalitní výuky a učitele jako její klíčový předpoklad
- odpovědnost a efektivita řízení vzdělávacího systému
- celoživotní učení

(Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020, 2014)

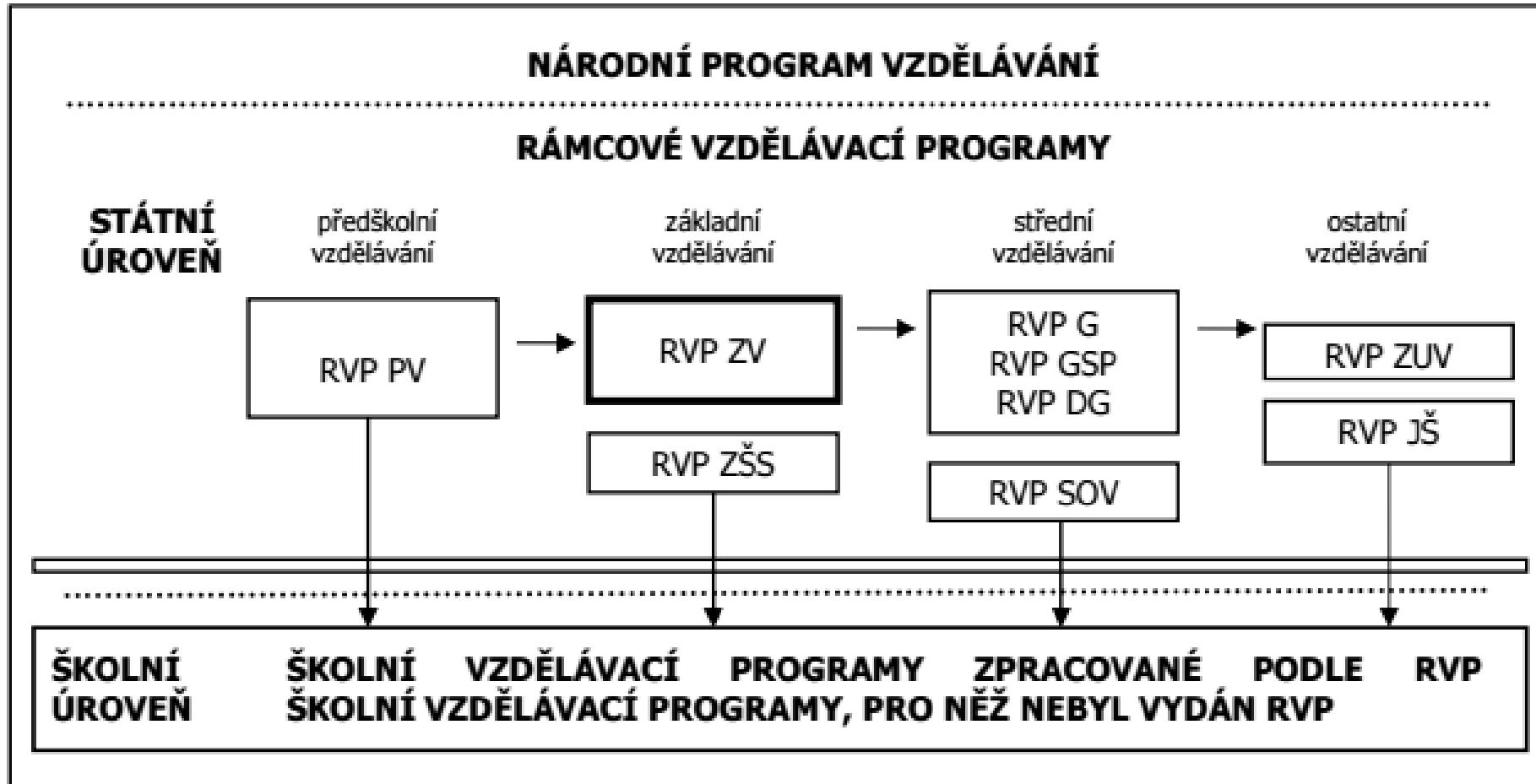
Kurikulum

- je obsah vzdělávání orientovaný vzdělávacími cíli, záměrně či bezděčně osvojovaný v učebním prostředí a zakotvený v kurikulárních dokumentech (*Hajerová Müllerová, Slavík, 2020, s. 16*)
- široké pojetí
 - koncepční forma (dokumenty školské politiky, obsahující vize, plány, priority, koncepce...)
 - projektová forma (vzdělávací programy, učební plány, osnovy, standardy vzdělávání)
 - realizační forma (obsah vzdělávání realizovaný samotnými pedagogy při vyučování)
 - výsledková forma (vzdělávací výsledky, tedy reálně osvojené vzdělávací obsahy)
 - efektová forma (efekty, dopady obsahu vzdělávání v profesní kariéře lidí a jejich hodnotách, postojích...)
- úzké pojetí
 - společné označení pro koncepční dokumenty vzdělávací politiky, vzdělávací programy, učební plány, učební osnovy a standardy vzdělávání

Dokumenty vzdělávací politiky ČR

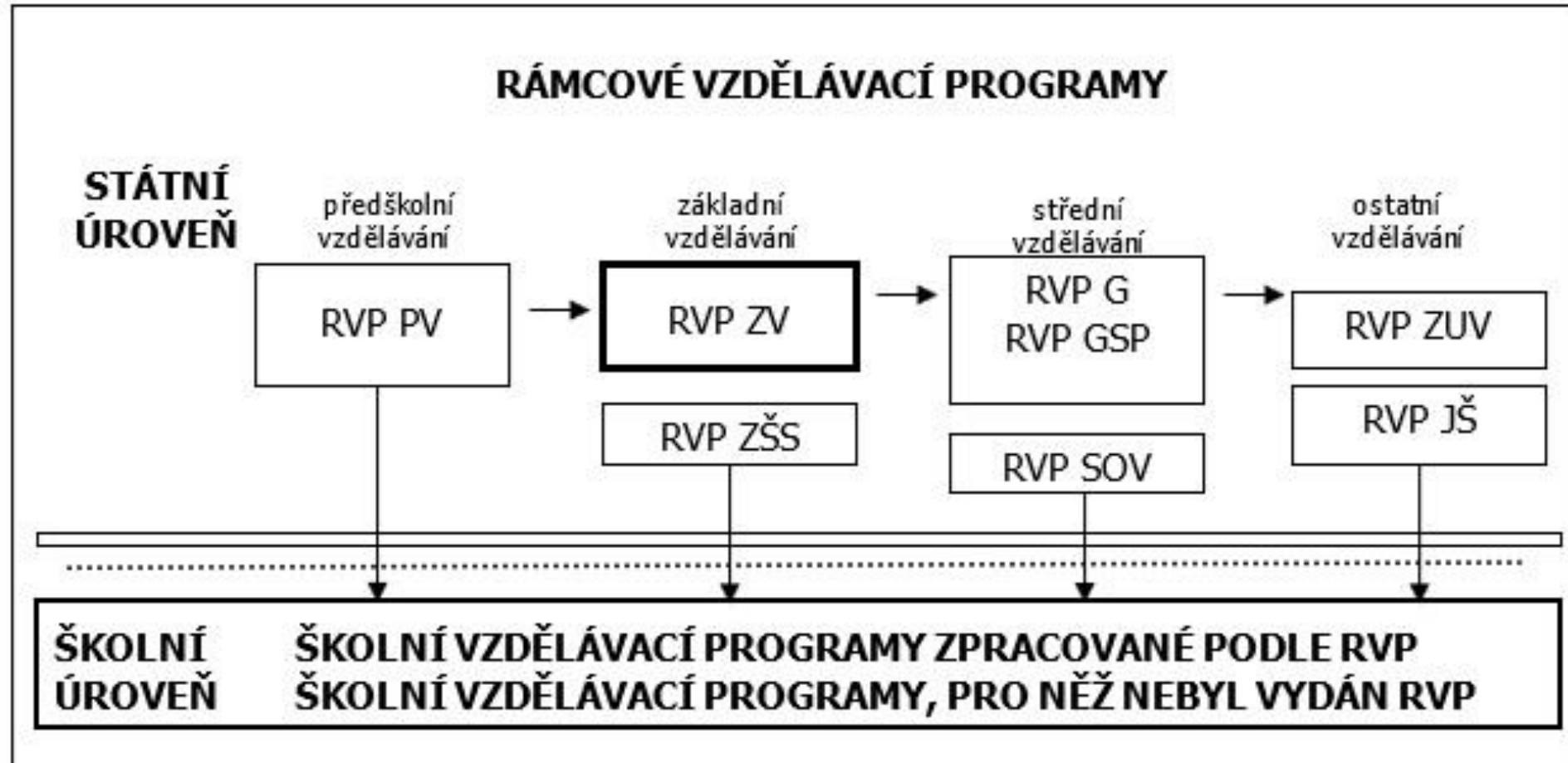
- Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (Bílá kniha), vydán 2001
- Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, vydána 2014, nahrazuje Bílou knihu
- **Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+**, vydána 2020, nahrazuje předchozí strategii a je aktuálně platným dokumentem vzdělávací politiky ČR
- dokumenty vzdělávací politiky legislativně zakotvuje zák. č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Struktura kurikulárních dokumentů ČR

(Hajerová Müllerová, Slavík, 2020, s. 78)

Struktura kurikulárních dokumentů ČR

(RVP ZV, 2021, s. 5)

Rámcové vzdělávací programy (RVP)

- vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy
 - RVP PV (pro předškolní vzdělávání)
 - RVP ZV (pro základní vzdělávání)
 - RVP ZUV (pro základní umělecké vzdělávání)
 - RVP G (pro gymnázia), RVP GSP (pro gymnázia se sportovní přípravou)
 - RVP SOV (pro střední odborné vzdělávání)
 - RVP SV (pro speciální vzdělávání)
- klíčovými částmi RVP jsou
 - vzdělávací oblasti (vnitřně členěné, mohou zahrnovat více předmětů)
 - klíčové kompetence (pro celoživotní učení)
 - průřezová témata (vzdělávací obsah napříč vzdělávacími oblastmi)
 - rámcový učební plán
 - vzdělávání žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami

RVP ZV

- vzdělávací oblast **Člověk a zdraví** zahrnuje Tělesnou výchovu a Výchovu ke zdraví
- výstupy TV jsou členěny
 - 1. stupeň, 1. období (1. – 3. třída)
 - 1. stupeň, 2. období (4. – 5. třída)
 - 2. stupeň – činnosti ovlivňující zdraví, činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností, činnosti podporující pohybové učení
- výstupy pro zdravotní TV jsou členěny stejným způsobem, pouze 2. stupeň nemá členění na dílčí oblasti činností
- stanovené **výstupy** jsou pro ŠVP závazné, žák je naplňuje vždy na konci daného období
- RVP ZV obsahuje také minimální doporučené úrovně pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření
- uvedené **učivo** má doporučující charakter, ale po implementaci do ŠVP se stává pro školu závazné

RVP ZV

- klíčové kompetence (k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní, digitální)
- průřezová témata (osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova, mediální výchova)
- rámcový učební plán - minimální týdenní časová dotace pro vyučovací předmět Tělesná výchova jsou na 1. i 2. stupni 2 hodiny týdně
- **standards pro ZV** - součást RVP ZV jako jeho příloha, obsahuje ale pouze standardy pro Český jazyk a literaturu, Matematiku a její aplikace a cizí jazyky (AJ, NJ, FJ), zpracovány jsou ale i standardy pro TV (ty však jako pouze doporučené nejsou součástí přílohy RVP)

RVP G

- vzdělávací oblast **Člověk a zdraví** zahrnuje Tělesnou výchovu a Výchovu ke zdraví
- Tělesná výchova je dále členěna na oblasti činností ovlivňujících zdraví, ovlivňujících úroveň pohybových dovedností a podporujících pohybové učení
- stanovené **výstupy** jsou pro ŠVP závazné, stejně jako **učivo**, které je chápáno jako prostředek k dosažení definovaných výstupů
- RVP obsahuje **klíčové kompetence** (k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, k podnikavosti)
- **průřezová témata** jsou stejná jako v RVP ZV, chybí pouze téma výchova demokratického občana
- **rámcový učební plán** - předmět TV musí být zařazen v každém ročníku, celková minimální dotace za všechny čtyři ročníky je 8 hodin týdně

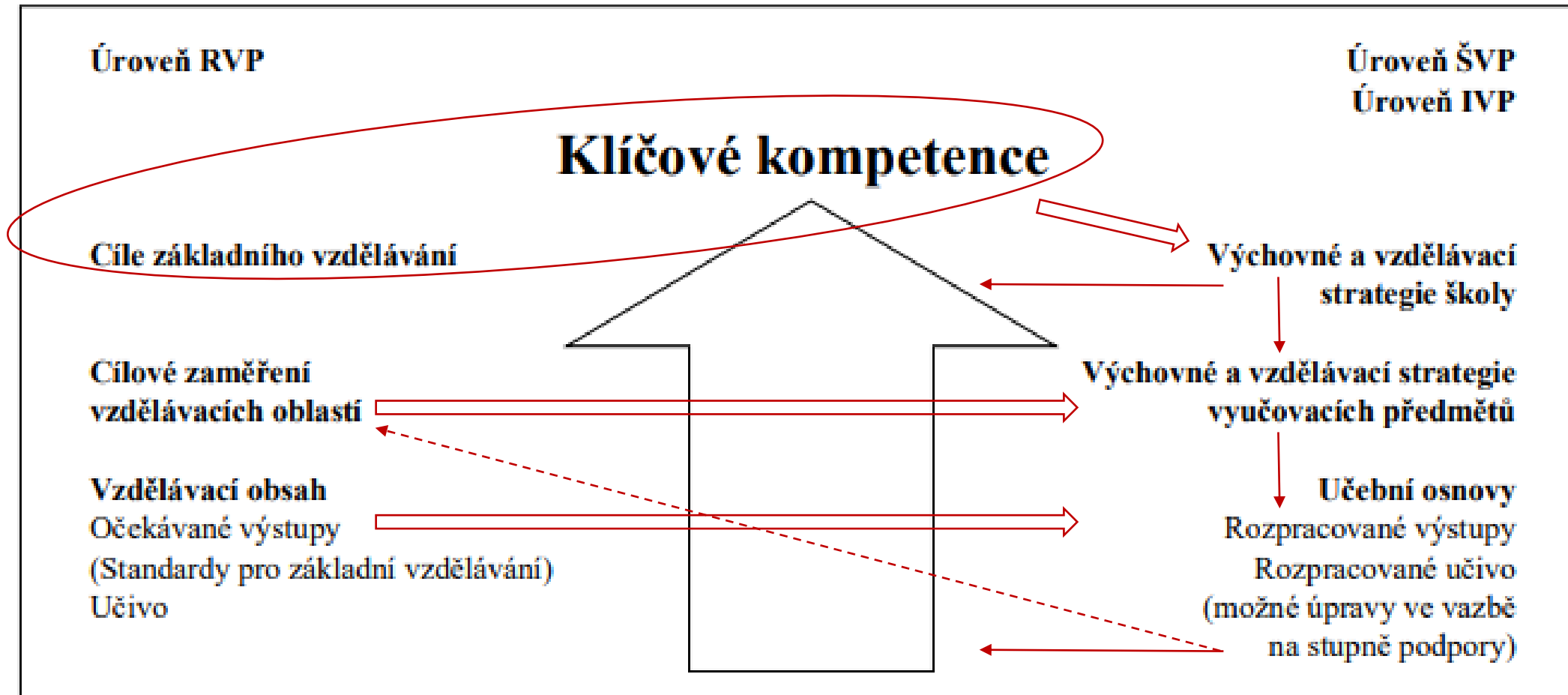
RVP GSP

- vzdělávací oblast **Člověk, sport a zdraví** zahrnuje Tělesnou výchovu, Sportovní trénink a Výchovu ke zdraví
- Tělesná výchova je dále členěna jako v RVP G
- Sportovní trénink je členěn na oblasti sportovní trénink a zdraví, činnosti ovlivňující úroveň sportovní výkonnosti ve sportovní specializaci a činnosti podporující sportovní trénink
- **rámcový učební plán** - předmět Tělesná výchova a Sportovní trénink musí být zařazen v každém ročníku, celková minimální dotace obou těchto předmětů za všechny čtyři roky činí 64 hodin týdně

RVP SOV

- RVP pro jednotlivé studijní obory středoškolského vzdělávání jsou koncipovány zvlášť po jednotlivých skupinách oborů (konzervatoře, nástavbové studium, obory E, J, H, L0 a M)
- RVP SOV mají vzdělávací oblasti koncipovány nepředmětově, do konkrétních předmětů je pak rozpracovává příslušné SVP
- vzdělávací oblast **Vzdělávání pro zdraví** zahrnuje obsahové okruhy péče o zdraví, tělesná výchova a zdravotní tělesná výchova
- vzdělávací oblast definuje požadované výsledky vzdělávání (výstupy) a učivo, obojí je pro zpracování SVP závazné
- součástí RVP SOV jsou rovněž **klíčové kompetence**, ale také **odborné kompetence**, směřující k danému studijnímu oboru, a dále **průřezová témata**
- **rámcové rozvržení obsahu vzdělávání** - tělesná výchova musí být zařazena v každém ročníku studia s minimální časovou dotací 2 hodiny týdně

Naplňování RVP prostřednictvím ŠVP

(RVP ZV, 2021, s. 15)

Školní vzdělávací programy (ŠVP)

- ŠVP musí být zpracováno v souladu s příslušným RVP a podle pokynů v něm uvedených
- na základě rámce příslušného RVP stanovuje ŠVP
 - konkrétní cíle vzdělávání
 - délku, formy, obsah a časový plán vzdělávání
 - podmínky pro přijímání uchazečů, průběh a ukončení vzdělávání (včetně podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami)
 - shrnuje materiální, personální a ekonomické podmínky školy
- ŠVP vydává ředitel(ka) školy po projednání s pedagogickou radou a schválení školskou radou školy
- za účelem koordinování prací na přípravě a sestavování ŠVP je na škole ustanoven tzv. koordinátor ŠVP (pedagogický pracovník, pobírající za tuto funkci příplatek k platu)
- jedná se o dokument, který musí být veřejně dostupný

Současné pojetí školní TV

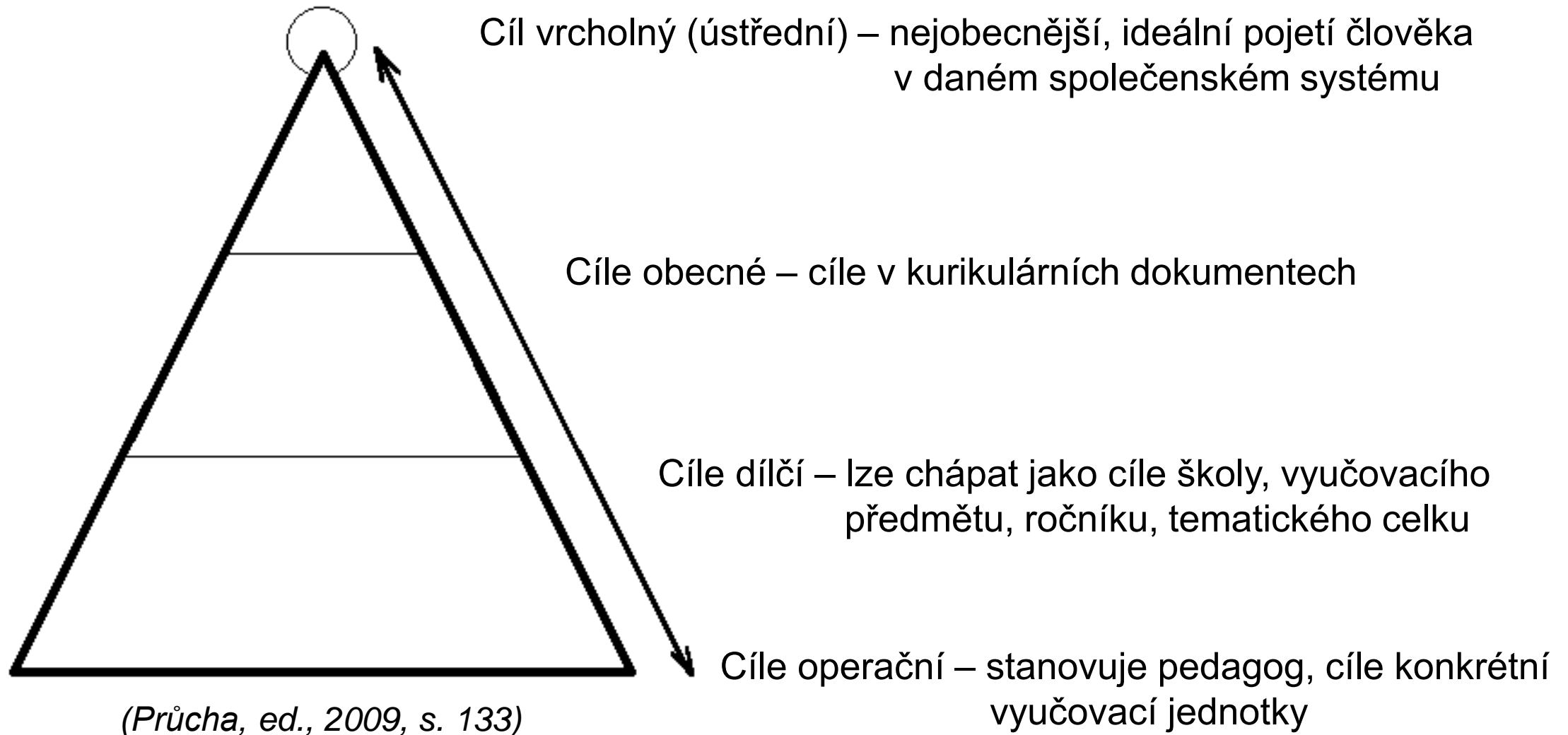
- TV je v RVP ZV, G a GSP součástí vzdělávací oblasti Člověk a zdraví, v RVP SOV vzdělávací oblasti Vzdělávání pro zdraví (součástí těchto oblastí je také Výchova ke zdraví)
- zdraví je potom chápáno jako vyvážený stav tělesné, duševní a sociální pohody a považováno za důležitý předpoklad pro aktivní a spokojený život, proto je jednou z priorit vzdělávání
- zařazení TV do vzdělávání má prohloubit vztah žáků a studentů ke zdraví, posílit rozumové i citové vazby k této problematice a rozvinout praktické dovednosti, které určují zdravý životní styl a kvalitu života v dospělosti (*Fialová, 2010, s. 75*)
- TV usiluje o trvalý vztah k pohybovým činnostem a o optimální rozvoj tělesné, duševní a sociální zdatnosti, přičemž vychází především z motivující atmosféry, zájmu žáků a z jejich individuálních předpokladů (*Fialová, 2010, s. 76*)
- nové trendy v pohybových a sportovních aktivitách, velké prolínání těchto aktivit i do volného času (pedagogika volného času, zážitková pedagogika), prožívání pohybu, zážitky s pohybem...
- TV, pohybové a sportovní aktivity jsou často nástrojem společenské integrace a interakce, seberealizace, jsou spojovány a využívány k prohlubování zodpovědnosti za životní prostředí, slouží jako matérie pro šíření myšlenek míru, svobody, jednoty, vlastenectví, pomáhají rozvoji kreativity a estetického cítění...

Cíle současné školní TV

- **vzdělávací cíle**
 - *informativní* (poznatky, postupy, metody...)
 - *formativní* (rozvoj schopností, zkvalitňování pohybového projevu...)
- **výchovné cíle**
 - *všeobecné* (charakterové vlastnosti, estetické prožívání, ochrana životního prostředí)
 - *specifické* (kladný vztah k pohybu, rozvoj tělesné zdatnosti, zájem o sportovní činnost)
- **zdravotní cíle**
 - *kompenzační* (kompenzace tělesné zátěže, regenerace duševních sil, obnova pozornosti...)
 - *hygienické* (osobní hygiena při pohybových aktivitách, užívání cvičebního úboru, správná výživa, dostátek spánku...)
- **socializační cíle**
 - *skupinové* (spolupráce v týmu, poskytování opory, záchrany a dopomoci, prožívání různých rolí ve skupině, důvěra v ostatní členy týmu...)
 - *individuální* (zvyšování sebedůvěry, kladné sebepojetí, rozvoj komunikačních schopností, tolerance, ohleduplnost, smysl pro fair play...)

(Fialová, 2010, s. 91-95)

Členění cílů podle úrovně obecnosti

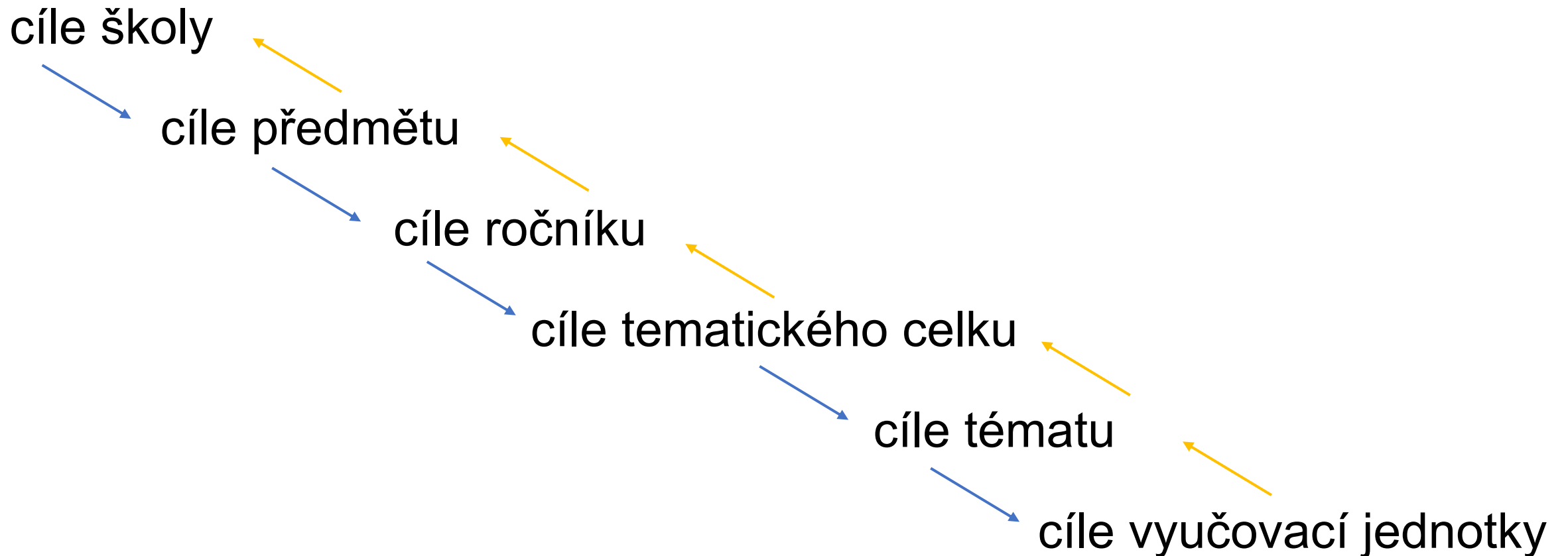

Další členění cílů

- podle časového horizontu
 - dlouhodobé (cíle pro určitý stupeň vzdělání, cíle daného předmětu v daném ročníku...)
 - etapové (střednědobé, cíle tematického celku...)
 - krátkodobé (cíle vyučovací jednotky...)
- podle ovlivňované složky osobnosti
 - kognitivní (zaměřené na rozvoj poznávacích procesů)
 - afektivní (někdy označované jako cíle výchovné - utváření postojů, hodnotových orientací...)
 - psychomotorické (zaměřené na nervosvalovou koordinaci)

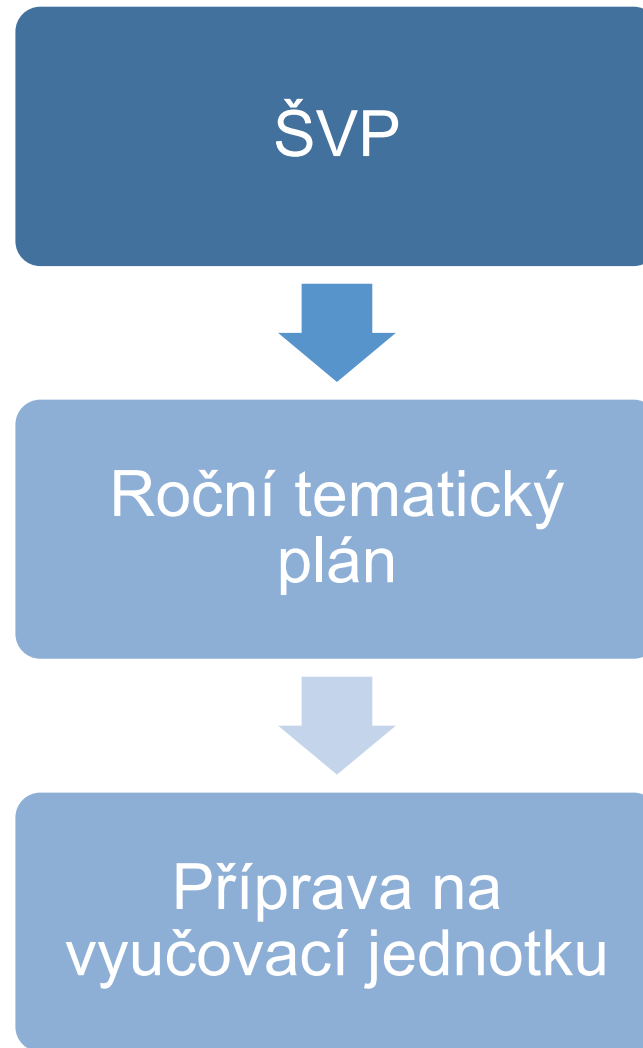
(Hajerová Müllerová, Slavík, 2020, s. 109)

Konkretizace cílů vyučování

(Skalková, 2007, s. 120)

Typické úrovně projektování výuky na škole

Vymezování konkrétních vzdělávacích cílů

- tzv. operacionalizace cílů
- požadavky na **vhodně definovaný vzdělávací cíl** lze vyjádřit pomocí techniky SMART
 - **S** - specifikovaný (jednoznačně a srozumitelně vymezený a sdělený)
 - **M** - měřitelný (jeho dosažení je jednoznačně ověřitelné a hodnotitelné)
 - **A** - akceptovaný (zakotvený v prostoru, zapadající do nějaké hierarchie cílů, vycházející z určitých potřeb, zájmů, podkladů...)
 - **R** - reálný (dosažitelný pro ty, kterým byl vytyčen, přiměřený jejich věku, schopnostem, aktuálním dovednostem...)
 - **T** - termínovaný (zakotvený v čase, časově ohraničený)
- cíl musí vymezovat adresáta (komu je určen, kdo jej má naplnit) a činnost, kterou má adresát vykonat (formulovanou nejlépe pomocí tzv. aktivního slovesa)
 - **Žák zná základní hygienické návyky při pohybových a sportovních činnostech.**
 - **Žák popíše základní hygienické návyky při pohybových a sportovních činnostech a vysvětlí jejich význam.**
 - **Žák dodržuje základní hygienické návyky při pohybových a sportovních činnostech.**
- cíl může dále vymezovat podmínky, za kterých bude činnost realizována a měřitelnou úroveň (stupeň) zvládnutí činnosti adresátem (kvalitativní, kvantitativní ukazatele)
 - **Žák používá herní dovednosti jednotlivce v proměnlivých podmínkách reálné hry s jistotou, přesností a odpovídajícím záměrem.**
 - **Žák provádí správnou techniku střelby i pod vlivem dlouhodobé fyzické zátěže v průběhu reálné hry.**
 - **Žák provede opakovanou střelu na bránu z místa v minimálním počtu opakování 10 a v rychlém sledu za sebou, za neustálé plné kontroly správné techniky střelby.**

Cíl vs. téma vyučovací jednotky

- **cíl** - vyjádření požadovaného výkonu žáka
 - Žák provede hod míčkem z místa na vzdálenost s dodržením základních kritérií techniky hodů.
- **téma** - popis obsahu vyučovací jednotky
 - Hod míčkem.

Kognitivní vzdělávací cíle

Bloomova taxonomie kognitivních cílů

Úroveň kognitivních procesů	Příklady aktivní slovesa pro vyjádření
Zapamatovat - vybavit si, rozpoznat určitá fakta či informace.	rozpoznat, vyjmenovat, popsat, identifikovat, reprodukovat, určit, naučit se...
Porozumět - chápat význam sdělení.	vysvětlit, vyjádřit vlastními slovy, shrnout, přiřadit, přeložit, interpretovat, uvést příklady...
Aplikovat - použít informace či dovednosti v nových situacích k řešení problémů.	aplikovat, provést, použít, předvést, vytvořit, uspořádat, vyřešit, vybrat...
Analyzovat - určovat vzájemné vztahy mezi ději, rozdělit děj na dílčí části.	porovnat, roztřídit, začlenit, analyzovat, vybrat, rozdělit, vysvětlit proč, najít rozdíl, prozkoumat...
Hodnotit - posoudit význam, hodnotu, přínos, podle daných kritérií.	posoudit, zhodnotit, ověřit, obhájit, vyvrátit, doporučit...
Tvořit - kombinací původních jednotlivých myšlenek, vytvořit myšlenky nové.	tvořit, navrhnout, načrtnout, psát, naplánovat, stanovit, rozvinout, sestavit...

Afektivní vzdělávací cíle

Taxonomie **Krathwohla** (podle Rambouska, 2014)

1. **Přijímání** - žák je ochoten přijímat nebo vnímat určité jevy, pozorovat je, tolerovat je, nevyhýbat se jim (typická slovesa: rozlišovat, akceptovat, naslouchat...).
2. **Reagování** - žák je více zainteresován a je více aktivní než na předchozí úrovni (typická slovesa: odpovídat, vyhovět, pomáhat, uposlechnout, reagovat na...).
3. **Oceňování hodnot** - žák oceňuje určité skutečnosti jako žádoucí (typická slovesa: připojovat, argumentovat, upřednostňovat, angažovat se, sdílet, nesouhlasit, odsuzovat...).
4. **Integrovaní hodnot** - žák organizuje hodnoty, které zastává do určité struktury (typická slovesa: přijímat odpovědnost, upravovat, uspořádat, ztotožňovat se, kombinovat, postihovat souvislosti...).
5. **Internalizace** - sebevyjádření, žák začlení systém hodnot do charakterové struktury své osobnosti, hodnoty tak získávají pevné místo na hodnotovém žebříčku (typická slovesa: samostatně jednat, ovlivňovat, projevovat sebeuvědomění, je schopný, je způsobilý...).

(Hajerová Müllerová, Slavík, 2020, s. 138-139)

Psychomotorické vzdělávací cíle

Taxonomie podle **Simpsonové** (Klapko, 2012)

1. **Vnímání** (smyslová činnost) - používá smyslové orgány, aby si vybavil představy o budoucí motorické činnosti, její vhodnosti, správnosti (typická slovesa: vybrat, určit, identifikovat, rozeznat, rozlišit...).
2. **Zaměření** (připravenost na činnost) - vyjadřuje psychickou, fyzickou i emoční připravenost na určitou činnost, např. zaujetí vhodného postoje (typická slovesa: ukázat, začít, reagovat, projevit...).
3. **Napodobování činnosti** (řízená činnost) - napodobuje činnosti, které vidí u učitele a opakuje je, aby pro sebe našel nejvhodnější provedení (typická slovesa: vyrobit, sestavit, opravit...).
4. **Mechanická činnost** (automatizace jednoduchých motorických dovedností) - méně složité a jednoduché činnosti provádí spolehlivě, zručně, přesně, bezpečně (typická slovesa: jako u předchozí kategorie).
5. **Komplexní automatická činnost** - komplexnější a složitější činnosti provádí rychle, bezpečně, přesně, lehce, automaticky (typická slovesa: jako u kategorie 3).
6. **Přizpůsobování** (schopnost motorické adaptace) - dokáže měnit, modifikovat, přizpůsobovat činnost měnícím se podmínkám (typická slovesa: přizpůsobit, změnit, adaptovat, zrevidovat...).
7. **Tvořivá motorická činnost** - vytvoří nový způsob motorické činnosti, používá osvojenou činnost v nových, neznámých a problémových situacích (typická slovesa: zkonstruovat, vytvořit, kombinovat, složit, navrhnout...).

(Hajerová Müllerová, Slavík, 2020, s. 136-137)

Práce s cíli ve výuce

- Sdělovat cíl žákům či nesdělovat?
 - Ztotožnit se vnitřně se stanoveným cílem je jeden ze zásadních motivačních mechanismů učení.
 - Znalost cíle umožňuje žákovi vést i svou vlastní vnitřní sebereflexi.
- Nejde jen o správnost při formulaci cíle, plánovaný cíl je nutné promyslet ve vztahu k:
 - obsahu (učivu),
 - výukovým metodám a organizačním formám,
 - didaktickým prostředkům, pomůckám, potřebám,
 - podmínkám vzdělávacího procesu.

Použité zdroje

FIALOVÁ, Ludmila. *Aktuální témata didaktiky : školní tělesná výchova*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010. 151 s. ISBN 9788024618548.

FIALOVÁ, Ludmila, Libor FLEMR, Eva MARÁDOVÁ a Vladislav MUŽÍK. *Vzdělávací oblast Člověk a zdraví v současné škole*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. 234 s. Školství. ISBN 978-80-246-2885-1.

HAJEROVÁ MÜLLEROVÁ, Lenka a Jan SLAVÍK. *Modelování kurikula*. První vydání. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, 2020. 193 stran. ISBN 9788026109037.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha. [Praha]: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

Pedagogická encyklopedie. Edited by Tomáš Janík - Milada Rabušicová - Jan Průcha. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. 935 s. ISBN 9788073675462.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV). Edu.cz [online]. [cit. 2022-08-09]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1821-7.

Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020: usnesení vlády č. 538/2014 [online]. [cit. 2022-09-29]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf.